

Uitsluitend per e-mail

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid

Den Haag, 9 april 2020

dossiernummer: 108812
uw kenmerk: n.v.t.
telefoonnummer: +31 (0)70 335 35 24
e-mail: c.wiskerke@advocatenorde.nl

Betreft: schriftelijk overleg over gesubsidieerde rechtsbijstand en corona gerelateerde maatregelen in het gevangeniswezen en de rechtspraak op 15 april 2020

Geachte woordvoerders van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid,

Voor 15 april levert u inbreng voor het schriftelijk overleg over onder andere de gefinancierde rechtsbijstand en corona gerelateerde maatregelen. Met deze brief wil de NOvA een aantal belangrijke zaken onder uw aandacht brengen.

Vooropgesteld moet worden dat noodmaatregelen, zoals getroffen door regering op begrip kunnen rekenen van de advocatuur. De NOvA heeft wekelijks overleg met onder andere het ministerie van J&V, de Raad voor Rechtsbijstand, het Openbaar Ministerie en de Raad voor de rechtspraak over de gevolgen van de coronacrisis voor het rechtsbestel.

Aanvullende steunmaatregelen dringend noodzakelijk

Voor de sociale advocatuur is inmiddels een drietal steunmaatregelen tot stand gekomen bedoeld voor de korte termijn.¹ Nu de noodmaatregelen van de regering langer duren, zijn aanvullende steunmaatregelen van groot belang. Voor veel sociaal advocaten dreigt deze crisis de nekslag te betekenen voor hun praktijk. Financiële ruimte om deze tegenslag zelf op te vangen is er niet. Op basis van alle signalen die de NOvA bereiken wordt de kans reëel geacht dat veel rechtzoekenden op middellange termijn geen toegang meer hebben tot tweedelijns rechtsbijstand als sociale kantoren failliet gaan ten gevolge van de coronacrisis.

Uit een enquête van het Advocatenblad is op 9 april gebleken dat maar liefst een kwart van alle advocatenkantoren in hun bestaan worden bedreigd. Met name kleine kantoren hebben het moeilijk en melden een omzetverlies dat oploopt tot gemiddeld 56 procent.² Er zijn veel kleine kantoren werkzaam in het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand. Uit

Bezoekadres

Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 - 335 35 35

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

¹ Een voorschotregeling van 50%, een zittingstoeslag voor een schriftelijke zitting en eerdere of tussentijdse uitbetaling van extra uren, <https://www.rvr.org/nieuws/2020/maart/aanvullende-maatregelen-gesubsidieerde-rechtsbijstand.html>

² <https://www.advocatenblad.nl/2020/04/09/corona-bedreigt-kwart-kantoren-in-hun-bestaan/>

cijfers van de Raad voor Rechtsbijstand blijkt dat binnen de gefinancierde rechtsbijstand gemiddeld twee advocaten per kantoor werkzaam zijn.³

Over de noodzaak van een noodfonds en de uitbreiding van de voorschotregeling heeft de NOvA reeds een brief gestuurd aan de minister voor Rechtsbescherming.⁴ Voor de inrichting van het noodfonds door de overheid kan bijvoorbeeld worden gekeken naar de compensatieregeling voor onder andere tandartsen en fysiotherapeuten.⁵ Daarin is geregeld dat een bepaald percentage van de omzet die onder normale omstandigheden zou worden gemaakt, wordt vergoed. Indien na de crisis alsnog 130 procent omzet wordt gedraaid en dus een deel van het verlies wordt ingehaald, dient verrekening plaats te vinden met de bijdrage die op grond van deze regeling eerder is verkregen. Als de 130 procent omzet niet wordt gehaald, vindt geen verrekening plaats.

Op het moment van schrijven van deze brief heeft de minister nog niet laten weten of hij aanvullende steunmaatregelen voor de sociale advocatuur zal invoeren. Indien hierover in de loop van deze of komende week duidelijkheid komt, kunt u daarop voor de inbrengdatum van het schriftelijk overleg nog een aanvullende reactie van de NOvA verwachten.

Nu vooralsnog niet is besloten tot instelling van een noodfonds voor de sociale advocatuur acht de NOvA het noodzakelijk om u te informeren over de gevolgen van een faillissement van een advocaat en waarom deze niet te vergelijken is met het faillissement van andere ondernemers:

- De advocatuur is één van de pijlers van de rechtsstaat, naast rechtspraak en OM. De sociale advocatuur neemt binnen het stelsel een bijzondere positie in, nu deze gefinancierde rechtsbijstand verleent waardoor on- en minvermogende rechtzoekenden hun grondwettelijke recht op rechtsbijstand kunnen effectueren.
- De sociale advocatuur wordt gefinancierd met publieke middelen om een publieke taak te vervullen. Tegelijkertijd zijn advocaten in het stelsel, in tegenstelling tot de andere ketenpartners, (met reden) niet in loondienst bij de overheid en afhankelijk van omzet.
- Het wegvallen van veel sociale advocatenkantoren heeft grote gevolgen voor de gehele rechtsketen en de rechtsstaat. Advocaten zijn onmisbaar voor het goed functioneren van de rechtspraak, OM, IND, en (andere) bestuursorganen, zeker als na de coronacrisis extra achterstanden weggewerkt moeten worden.
- Een faillissement van een advocatenkantoor heeft grote gevolgen. De rechtzoekende moet op zoek gaan naar een andere advocaat. Deze moet bovendien bereid zijn om de zaak over te nemen. Als het gaat om gefinancierde rechtsbijstand is dat lastig, omdat een doorgaans te lage vergoeding door de opvolgend advocaat ook nog gedeeld moet worden met de gefailleerde advocaat, voor zover er nog iets te verdelen valt. De gefailleerde advocaat wordt geschrapt van het tableau en mag als gevolg daarvan geen praktijk meer uitoefenen. Er is derhalve sprake van kapitaalvernietiging met ernstige gevolgen voor (kwetsbare) rechtzoekenden en de rechtsstaat.
- Veel sociale kantoren vervullen een spilfunctie in de wijk. Vallen deze kantoren weg, dan ontstaat er een leemte in de rechtshulp, die niet op korte termijn kan worden opgevuld door een ander kantoor, als deze er al is in dezelfde wijk.

³ Raad voor rechtsbijstand, Cijfers en Trends 2018, <https://www.rvr.org/Informatie-over-de-raad/cijfers-en-onderzoek/cijfers-en-trends/aanbod-van-rechtsbijstandsverleners.html>

⁴ <https://www.advocatenorde.nl/nieuws/nova-vraagt-minister-om-extra-steunmaatregelen-voor-sociale-advocaten>

⁵ <https://nos.nl/artikel/2329500-zorgverzekeraars-gaan-tandartsen-en-fysiotherapeuten-financieel-compenseren.html>

De NOvA vraagt u derhalve de minister te verzoeken om over te gaan tot instelling van een noodfonds en de voorschotregeling uit te breiden tot 75 procent om rechtsbijstand aan (kwetsbare) rechtzoekenden te borgen.

Mogelijke herziening van de stelselherziening

De minister voor Rechtsbescherming heeft de inwerkingtreding van het nieuwe stelsel van gefinancierde rechtsbijstand per 2025 gekoppeld aan de invoering van een redelijke vergoeding voor de advocatuur. De overbruggingsregeling tot 2022 dient als eerste stap richting die redelijke vergoeding en daarmee een nieuw stelsel. Dit betekent wel dat er vanaf 2022 sprake moet zijn van een stelselverbetering. Een nieuwe overbruggingsregeling is immers geen optie; deze is van tijdelijke en niet van permanente aard. Inmiddels heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan die de situatie voor de sociale advocatuur onzekerder maakt. De financiële consequenties van de coronacrisis zijn groot en onduidelijk is wat er met de stelselherziening gaat gebeuren. De minister bezint zich de komende periode op de toekomst van de rechtshulppakketten, een kritisch onderdeel van die herziening, nu ook uit onderzoek van Significant is gebleken dat de aannames hierover niet kloppen.⁶ Door deze ontwikkelingen zal de periode vanaf 2022 nog meer onzekerheid en onduidelijkheid brengen voor de (toekomst van de) sociale advocatuur.

Evalueer in 2021 het vergoedingenstelsel

Er is dus sneller dan ooit duidelijkheid en bovendien toekomstperspectief nodig. De NOvA stelt daarom een herijking voor zoals voorgesteld door de Commissie Van der Meer:

‘Creëer een systeem voor een periodieke evaluatie van het vergoedingenstelsel. Eén keer in de negen jaar vindt een grondige evaluatie plaats, door een door de minister in te stellen commissie. Daarnaast vindt er elke drie jaar een beoordeling plaats van opgetreden onevenwichtigheden in de tijdsbesteding. Die beoordeling en een aansluitende advisering aan de minister gebeurt door een vast samengesteld gremium van raad, het ministerie en Nederlandse orde van advocaten en is gebaseerd op de (permanent) beschikbare tijdschrijfgegevens en vooraf vast te stellen criteria.’

Aangezien de grondige evaluatie van de Commissie Van der Meer heeft plaatsgevonden in 2017, dient binnenkort opnieuw een beoordeling plaats te vinden van opgetreden onevenwichtigheden in de tijdsbesteding. Dit zou volgens de NOvA uiterlijk in 2021 moeten gebeuren, waarbij de grondige evaluatie uit 2017 als uitgangspunt genomen moet worden. Bij deze periodieke evaluatie kunnen dan ook de recente wijzigingen ten aanzien van het jeugdpiket en de Wvvgz worden meegenomen. Eind 2020 zal een nieuwe onafhankelijke commissie ingesteld moeten worden die deze evaluatie(s) moet gaan uitvoeren.

De NOvA vraagt u derhalve de minister te verzoeken om uitvoering te geven aan deze aanbeveling van de Commissie Van der Meer en eind 2020 over te gaan tot de instelling van een onafhankelijke commissie die het vergoedingenstelsel de komende jaren zal evalueren.

De toekomst: een duurzaam en modern stelsel

De NOvA heeft zich altijd kritisch uitgelaten over verplichte triage en rechtshulppakketten. De NOvA blijft voorstander van een duurzaam en modern stelsel van gefinancierde rechtsbijstand dat klaar is voor de toekomst. Dat betekent een goede toegang tot het recht en een redelijke vergoeding voor sociaal advocaten. De rechtsbijstand dient onafhankelijk, gekwalificeerd, effectief en efficiënt te zijn. Advocaten moeten de ruimte hebben en krijgen om te kunnen innoveren. Dit

⁶ Zie Kamerbrief “validatie aannames bij doorrekening contourenbrief” d.d. 2 april, [LINK](#)

kan wat de NOvA betreft het beste door minimaal de volgende verbeteringen aan te brengen aan het huidige stelsel:

- Betere samenwerking tussen rechtshulpverleners in de eerste en tweede lijn (conform ons project Samenwerken in de eerste lijn) en uiteindelijk ook tussen het sociaal en juridisch domein.
- Er moet een online wegwijzer komen, een soort ANWB-paddenstoel, waar een rechtzoekende terecht kan voor informatie over maatschappelijke én juridische vraagstukken. Hier hoort ook bij dat duidelijk wordt waar hij of zij moet zijn indien verdere ondersteuning gewenst is.
- We willen toewerken naar een preferred supplierstelsel waarin gewerkt wordt met voorkeursadvocaten. Dit past goed in de lijn die de NOvA al eerder heeft ingezet, namelijk het verder verbeteren van de kwaliteit van de advocatuur door middel van onder meer het rechtsgebiedenregister en de kwaliteitstoetsen. Ook anderen dan advocaten moeten hierin kunnen participeren, mits sprake is van een zogeheten level playing field, waarbij dus sprake is van eenzelfde mate van toezicht, opleidingsvereisten, kwaliteitstoetsing en tuchtrecht.
- Waar het gaat over toezicht op kwaliteit moet de verhouding tussen de toezichtstaken van de dekens en de controlerende taken van de Raad voor Rechtsbijstand worden verduidelijkt. Wanneer is wie bevoegd en waarom?

De NOvA is zelf al aan de slag met de versterking van de samenwerking tussen de eerste en tweede lijn, het ontwikkelen van de online paddenstoel en het preferred supplierstelsel. Aan de verbetering van kwaliteit wordt bovendien altijd gewerkt en bezien wordt in hoeverre door advocaten en specialisatieverenigingen zelf best practices kunnen worden ontwikkeld. Met voorgaande plannen kan alsnog snel en zonder ingrijpende en vergaande wijzigingen een modern en duurzaam stelsel worden ontwikkeld. Inclusief bijbehorende redelijke vergoeding voor de advocatuur na herijking conform de aanbeveling van de Commissie Van der Meer.

De NOvA vraagt u derhalve de minister te verzoeken om vanaf 2021 over te gaan tot implementatie van de vergoedingen conform de herijking van de Commissie Van der Meer (inclusief de uitkomst van de periodieke evaluatie) en om de verbeteringen binnen het huidige stelsel door te voeren zoals hiervoor voorgesteld.

Tot slot

Door de coronacrisis is de verwachting dat advocaten die gefinancierde rechtsbijstand verlenen gedwongen worden hiermee te stoppen. Zij verkeren immers door de te lage vergoedingen al langer in zwaar weer. Met aanvullende steunmaatregelen en een toekomstige herijking van het vergoedingenstelsel moet zoveel als mogelijk voorkomen worden dat rechtzoekenden met een kleine portemonnee verstoken blijven van goede rechtsbijstand.

Met vriendelijke groet,
namens de algemene raad

F.A.M. Knüppe
algemeen deken